

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. III. De Vitiis Oppositis Castitati.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

ſed etiam apud Chriſtianos ſemper fuerunt Virgines in ſingulari eſtimatione.

16. *Explicatur Hæretici exiſtentes virginitatem non poſſe ſervari.*

Ridiculum autem eſt dicere rem eſſe impoſſibilem, quam exemplo Chriſti, Dei- paræ, Joannis Baptiſtæ, Eliæ, tam numeroſa Sanctorum utriuſque ſexûs examina ſervarunt, atque uſque hodie ſervant. Quin & ipſi Hæretici utriuſque ſexûs ſat ſerò frequenter connubium amplecti, convincuntur eoſque ſervatam ab ipſis, atque adeò ſervari poſſe virginitatem, uti & in ſtatu virginali caſtitem, utique non niſi conjugali officio violandam ex præcepto divino: aut certè convincuntur mandatum iſtud divinum impoſſibile aſſerere, ſeque interea libidinoſos fuiſſe. Quòd ſi qui habeant in carne periculum labendi, quod aliis mediis non conantur vitare, melius eſt iis nubere, quam uri: quamquam caſtitem, ſi ſit Deo promiſſa, ſervare debeant, & cum gratia Dei poſſint, tentationibus per alia à matrimonio præſidia ſuperatis. Objectiones Hæreticorum ſunt nullius momenti. Videri poteſt *Leſſius l. 4. c. 2. dub. 15.*

QUESTIO III.

De Vitiis Oppofitis Caſtitati.

17. *Quid luxuria.*

LUXURIA, ſicut communiter, & in præſenti ſumitur, eſt vitium Caſtitati oppoſitum per exceſſum, inclinans inordinatè ad delectabilia in re venerea. Auctus autem luxuria eſt ipſe uſus inordinatus venereorum. Quæ quidem inordinatio conſiſtit potiſſimum in admiſſione venereorum extra ſtatum & uſum legitimum illorum. Eſtque peccatum mortale ex genere ſuo, ut patet ex Apoſtolo *ad Gal. 5.* recenſente luxuriam inter opera carnis à cælo excludentia. Ratio ſumitur ex eo, quòd ſit defectus in re graviffima, propagationem ſcilicet humani generis conernente.

Eſt peccatum mortale ex genere.

18. *Et capitalis.*

Eſt etiam peccatum capitale juxta *Gregorium 31. Moral. c. 17.* alias 31. Ex affectu enim venereorum homo multa alia vitia perpetrat, ac eam occasione illius in alia incidit. Numerantur autem octo filie luxuriæ, ſcilicet Cœcitas mentis, Inconſideratio, Præcipitatio, Inconſtantia, Amor ſui, Odium Dei, Affectus præſentium, Horror & deſperatio futurorum. Præter has filias, quæ internæ ſunt, ponit *Iſidorus* quatuor alias externas, Turpiloquia, Scurrilia, Lubrica, & Stultiloquia. Vide *D. Hieronymum in c. 5. ad Ephes.*

19. *Quæ ſpecies vulgata luxuria, qua propria.*

Vulgò autem recenſentur inter ſpecies luxuriæ, fornicatio ſimplex, adulterium, inceſtus, ſtuprum, raptus, ſacriligium, & vitium contra naturam: quia videlicet in his omnibus quaeritur & locum habet delectatio venerea, adeoque in materia & per actum luxuriæ committuntur. Propriè tamen ſola fornicatio, & vitium con-

tra naturam ſunt ſpecies diſtinctæ in genere luxuriæ. Nam adulterium, inceſtus, ſtuprum, raptus, ſacriligium conveniunt quantum ad malitiam luxuriæ cum ſimplici fornicatione, ſeu perſonæ liberæ cum libera, cui ſuperaddunt ſingula malitiæ ſpecielem extra genus luxuriæ: adulterium quidem malitiam injuſtiæ reſpectu conjugis, cum ſit copula ſupponens in utroque vel alterutro vinculum conjugii: inceſtus, malitiam contra pietatem debitam languine junctis: Stuprum, quod eſt violenta oppreſſio virginis.

Dixi notanter ſtuprum eſſe oppreſſionem virginis: nam violenta oppreſſio corrupta non eſt propriè ſtuprum, etſi actus ut quoque graviter injurioſus, atque etiam ei infligatur pœna mortis, & quidem juxta Tabulas legum Brachanæ anni 1312. in modo acerbior, ut ſcilicet ei, qui invitam virginem aut feminam ſtupraverit, aſſere cervix amputetur. Uti neque eſt propriè ſtuprum, aut ſpecialiter mala, eſto quodammodo gravior juxta *Leſſium l. 2. c. 10. dub. 1. Suarez, Sanchez & alios paſſim contra Cajetanum, Navarum, Medina & alios* deſloratio virginis conſentientis; quæ proinde circumſtantia non foret per ſe loquendo in confeſſione explicanda. Eſt ſimiliter contra juſtitiam; uti & raptus, qui eſt violenta abductio feminæ cauſa libidinis explendæ facta. At hæc abductio, etſi injuriola, non tam eſt copula, quam medium & diſpoſitio ad illam cum rapta habendam, quæ ſi poſtea conſentiat, injuria in ipſa abductione crit completa.

20. *Oppreſſio corrupta non eſt ſtuprum. Quæ ejus pœna. Quid cenſendum de copula cum virgine conſentiente.*

Omnis itaque luxuria perfecta ſeu completa, vel ſit cum non ſua ſervato vaſe naturali, ex qua proinde ſequi poteſt generatio (& quidem licitè, ſuppoſito jure conjugii) eſtque generaliter fornicatio, ſive ſimplex, ſive (ſi adſint extrinſecæ circumſtantie) qualificata: vel ſit extra vaſ naturale, & eſt peccatum contra naturam: ad quod ſpectat omnis actus perfectus luxuriæ, ex quo non poteſt ſequi generatio humana. Quæ quomodolibet adus habent in ſe deordinationem ſubſtantialem contra modum à natura præſcriptum, nec per conjugium aut aliam cauſam honeſtari poſſunt; vcluti repugnaptia primario fini & ordini actûs ſeminationis à natura præfixo.

21. *Qui omni perfecta luxuria ſit vel fornicatio, vel peccatum contra naturam. Quid hoc ſit, & cur ſic vocetur.*

Porrò etiam peccatum contra naturam triplex eſt, nempe brutalitas ſeu beſtialitas, mollities ſeu pollutio voluntaria extra concubitum, & ſodomia. Nam humana generatio poſtulat, ut ſit conjunctio duorum, ejuſdem naturæ, diverſi ſexûs, & ut vaſa ſint congrua: in quorum primo deficit mollities, in ſecundo brutalitas, in tertio & quarto ſodomia. Deordinatio autem accidentalitatis, quæ eſt in ſolo modo & ſitu, etiam inter conjugatos, ſecluſo periculo effuſionis ſeminis extra vaſ, communiore

22. *Ejus diviſio.*

muniori sententiā tantum est venialis.

Reliqua verò esse semper peccata mortalia certissimum est. Et quidem de simplici fornicatione non est aliquatenus ambigendum, ut loquitur Innocentius IV. Epist. ad Episcopum T. Scularium apud Bzovium ad annum 1253. Estque idem de fide ex Clem. Ad nostrum, de Hæreticis. Immo expressum ab Apostolo 1. Cor. 6. ad Gal. 5. & ad Ephes. 5. & aliis Scripturæ locis. Ut merito à Græcis Patribus dixerit Chrysostomus hom. 22. in Epist. 2. ad Corinth. Quoties scortatus es, toties condemneris ipsum. Et à latinis Fulgentius Epist. 1. c. 4. Fornicatio nunquam potest esse sine gravi crimine. Ratio lumitur ex eo, quod repugnet graviter ordini naturæ, quem Deus tamquam naturæ auctor ita instituit, ut nemo in corpus suum potestatem habeat, nisi per vinculum conjugii: ex copula enim cum non sua per se nata est non sequi bona educatio prolis, est per accidens hic & nunc non sequatur in sterili generatio, aut per divites præsertim provideatur rectæ educationi prolis. Rectitudo enim naturalis in similibus actibus consideratur ex his, quæ per se ex illis nata sunt, sequi. Unde ratio planè excerpatur vagos concubitus, meretricium, concubinatum. An autem divinâ dispensatione possint fornicationes fieri licitæ, alibi dictum est.

Porro concubinatus fornicationi superaddit statum & perseverantiam in peccato; cum sit continuata fornicatio cum non sua, quam veluti uxorem domi tenet; vel si foris habeat, ad quam ex consuetudine solet ingredi. De Pœnis concubinariorum vide quæ statuit Tridentinum sess. 24. c. 8. de Reform. quod etiam clericis sess. 25. c. 14. de reform. suspensionem comminatur.

Nunc quòd peccata contra naturam sunt mortalia, non solum patet ex dictis de luxuria in communi, & de fornicatione (quæ sunt longè graviora, veluti repugnantia non solum educationi, sed ipsi generationi prolis) in speciali: sed etiam de mollitie idem exprimitur 1. ad Cor. 6. Ubi etiam additur sodomia per vocabulum masculinorum concubitores. Idem nefarium peccatum graviter culpatur ad Rom. 1. Et generaliter omnis immunditia exprimitur ad Galat. 5. & ad Ephes. 5. sub qua in primis continetur mollities, & alia peccata contra naturam; quæ alioquin saltem comprehensa censeri debent sub clausula Apostoli ad Gal. 5. Et his similia. Ratio est: quia auctor naturæ sexum & vas legitimū instituit ad generationem, quæ institutio cum suo fine evertitur per peccata contra naturam; quæ proinde ratione actus sunt contra primarium finem & ordinem, quem natura ipsa postulat in actu seminationis. Confirmatur: quia mentiri est contra naturam, quia est contra finem, ad quem

locutio est instituta; idem igitur est in præmissa prodigalitate feminis. Unde Oenam filius Juda, qui introiens ad uxorem fratris sui sine liberis defuncti, semen fundebat in terram (quamquam ratione matrimonii ipsum adhuc gravius sit), percussus est à Domino; eò quòd cum detestabilem faceret, Gen. 38. Alias etiam terribiles hujus peccati pollutionis pœnas vide apud Thomam Cantuarianum l. 2. Apum. c. 30. Peccatum quoque sodomiticum adeò detestabile est, ut propterea funditus deleta fuerit regio Pentapolis.

Inter peccata autem contra naturam gravior est bestialitas seu coitus cum bestia (indifferens autem, cum qua, quantum ad speciem moralem) quam sodomia; & hæc ratione inordinatissimi concubitus gravior longè simplici pollutione, quæ scilicet est voluntaria effusio seminis extra concubitum. Quare etiam adeò horrendæ pœnæ intentantur in republica bene ordinata duobus prioribus peccatis, non autem postremo. Unde pariter ingenio, opinione aliter sentientium non prævento, mox apparet diversa moralis malitia in tribus his peccatorum generibus, adeò ut in confessione ne sit diversitas ista communi Doctorum sententiâ contra Paucos explicanda. Quod ipsum existimo communi fidelium apprehensione posse firmari. Concubitus cum dæmone in varias formas se transfigurante (qui solet reduci ad bestialitatem) specialem insuper malitiam habet ratione communicationis cum dæmone; estque ceteris gravius peccatum. Quando verò pœnæ intentantur sodomie, eaque simpliciter reservatur, existimant Doctores passim esse sermonem de coitu consummato duorum ejusdem sexûs in vale præpostero. Quamvis alioquin possit à viro femina sodomiticè cognosci; uti & inter feminas copula in vale ordinario improprie sodomitica attentari.

Ex dictis sequitur, quòd sicut nullâ causâ, etiam sanitatis aut vitæ conservandæ liceat mentiri, fornicari &c. sic nec voluntariè pollutionem procurare, utpote generaliter à Deo prohibitam & naturæ repugnantem juxta præmissa. Quibus accedit inordinata & mentem absorbens libido, quam non ordinat, nisi legitimus usus conjugii, adeoque generaliter inficit tam fornicationem, quam alias effusiones seminis. Ad sanitatem autem tuendam convenit magis sobrietas, aliaque remedia, quibus naturæ superfluum non detur, vel certè tollatur. Unde gravissimè peccant Medici qui talem actum consulunt ob sanitatem. Similiter ad tentationem superandum sunt adhibendæ preces, vigiliæ, jejunia, exemplo Sanctorum. Alioquin tentationi ceditur turpiter; quæ per sancta remedia gloriose superatur.

Constat nihilominus non esse culpabilem,

26.

Bestialitas gravior Sodomia & hæc mollities.

Sunt species morali distinctæ.

Peccatum cum dæmone quædam.

Pœna Sodomie, de qua intelligenda.

27. Nulla causa delicti est voluntaria pollutio.

28.

23. Simplex fornicatio est peccatum mortale juxta si dem.

Ratio illius malitiæ unde sumatur.

24. Concubinatus quid superaddat simplici fornicationi. De pœnis illius remissivè.

25. Peccata contra naturam esse mortalia ex Scriptura & ratione ostenditur.

Involuntaria non est peccatum. An de ea gaudere liceat.

lem, si non procurata, nobis in somnis aut vigilia omnino citra nostrum consensum eveniat. De ea tamen gaudere ob delectationem inde resultantem sine gravi peccatione non possumus; etsi de bono effectu inde secuto; v. g. sedata tentatione, corporis sanitate gaudeat, non sit malum. Immo juxta *Vasquez, Sanchez, Lessium, Layman* & alios est licitum ob illos effectus de ipsa pollutione naturaliter obveniente gaudere, seu de illa quatenus causa talium effectuum; quod hoc potius sit velle effectum, quam causam. Hoc tamen difficultatem habet, & à Vapris non sine gravi fundamento negatur. De quo quidquid sit, saltem dedecet hujusmodi affectus mentem causam.

29. *Qui debent esse voluntaria in se vel in causa.*

Pollutio itaque ut sit graviter peccaminosa debet esse plane voluntaria, atque vel directe volita & procurata, vel saltem volita & prævisa in sua causa, quam hoc nomine possumus & tenemur graviter evitare: prout sunt illa causa, quæ in genere luxuriæ sunt malæ, graviterque influunt in effectum hujusmodi; puta morosa delectatio, turpes imaginationes & aspectus, vel tactus, oscula impudica. Quod si sit causa rationabilis aut necessaria, non tenemur illam, seclulo periculo consensum in ipsam delectationem, ex communi Doctorum sententia vitare, non obstante hujusmodi effectu, qui censetur per accidens sequi ex necessitate naturæ, vel infirmitate ejusdem, hominisque intemperie. Quare non tenemur idcirco abstinere à cibo & potu moderato, ab equitatione convenienti, ab accubatione honesta in lecto commo- (quamquam abstinere sanctum foret) à studio necessario vel utili rerum turpium, ab auditione earundem in confessione (id qua valde delicatè similia tractanda & inquirenda sunt) à tactibus & aspectibus, necessariis. Non est quoque pollutio mortalis, si causa sit quidem culpabilis, non tamen graviter in genere luxuriæ, ex qua censetur per accidens contra voluntatem subsequi, v. g. in somno ex immoderantia cibi aut potus, vel ex cibo aut potu calidiori. Quod *Angelus V. Pollutio* (& consentiunt *Silvester, Sanchez* & alii) etiam extendit ad ortam in vigilia ex peccato veniali, puta cogitatione non morosa. Quando autem oritur in somno ex illusionem dæmonis, præcavenda est, mediante præsertim oratione, quæ rogat Ecclesia hostem comprimere ne polluantur corpora.

30. *Ad luxuriam incipiam speciat incontinentia & impudicitia.*

Quale peccatum sit

Speciebus luxuriæ perfectæ & completæ accedunt aliæ incompletæ seu inchoatæ; nimirum incontinentia, quæ est consensus in motus carnales seu venereos, quos virtus continentia frænata, estque peccatum ex genere mortale, etsi possit esse veniale ob imperfectionem actus seu consensum, & juxta Plurimos (Varii contradicunt) etiam ob levitatem materiæ seu ipsorum

motuum. A quibus omnino oportet voluntatem esse remotissimam ob periculum ex parte naturæ corruptæ & materia adeo allectiva. Præter incontinentiam restant aliæ impudicitia consistentes in oculis, aspectibus, tactibus &c. De quibus nonnulla restant dicenda. Pro meliori autem dicendorum intellectu.

Nota osculum triplici potissimum sine adhiberi. Primò in signum amicitia. Secundò causâ delectationis concubitus, ad quem tendit. Tertio causâ delectationis ipsius osculi, præcisè secundum se considerati. Idem dicendum de tactu aliqujus partis honestæ, uti manus aut vultus. Similiter aspectus fieri potest ob causam honestam, quatenus v. g. est necessarius ad humanam conversationem, ad honestam urbanitatem, ad notitiam personæ consequendam, ad honorem & castè illam amandam &c. Secundò causâ voluptatis concubitus. Tertio causâ delectationis, quæ oritur ex intuitu personæ, absque omni alteriori inhonesto motu vel desiderio. Denique tactus partis verecundæ potest fieri, vel ob aliquam necessitatem, vel ob voluptatem concubitus, vel ob voluptatem quæ ex ipso tactu per se spectato nascitur. His notatis

Satis in primis constat oscula, quæ fiunt causâ amicitia secundum consuetudinem patriæ, esse per se licita, uti & delectationem inde consequentem: Sic enim tenent Doctores communiter. Et satis patet ex Scripturis, atque ex ipso usu generis humani numquam improbatum. Idem est dicendum de tactibus, aspectibus &c. quando fiunt ex necessitate, aut ob causam honestam, seclulo periculo morali contentam, in delectationem veneream. Quare Doctores consequenter id censent, etsi motus aliquis in parte sensitiva contra voluntatem illum patientis exurgat.

Similiter satis constat oscula, tactus, aspectus, quando fiunt causâ delectationis concubitus, extra matrimonium, esse peccata mortifera, & pertinere ad speciem illiciti actus, ad cujus delectationem referuntur. Nam talis habet affectum & consensum in delectationem veneream copulæ. Unde verificatur hic illud Christi apud *Matth. c. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam moechatus est eam in corde suo.* Quod verum est, siue adsit voluntas copulæ, ad quam hi actus velut dispositiones præviæ assumuntur, siue illa absit, & solum sit delectatio de copula imaginata, ad quam personæ velut amabilis & idocæa mente spectatur.

Uterius amplexus & oscula, aliique tactus honesti v. g. manus, aut per manum faciei, si fiant ex curiositate, joco aut simili levitate vel motivo, seclulo scandalo & periculo consensum in veneream delectationem, non sunt peccatum grave, cum

incontinentia.

Impudicitia in quo consistat.

31. *Oscula, aspectus, tactus triplici de causa fieri possunt.*

32. *Quamvis sint licita.*

33. *Si fiant causâ delectationis concubitus sunt peccatum mortale.*

34. *Quid censentur de osculo & tactibus in partium veneream delectationem.*

cum non appareat gravis in his ordinatio, juxta Sanchez, Bonacina, Sylvium & alios passim obvios. Quod Navarrus c. 14. n. 42. ad joculosum contactum mammillarum personae honestae, inclusam omni pravâ intentione, extendit. Constat tamen in his esse non modicum periculum, ideoque tamquam inordinata studiosè caventur ab animabus castis; in quibus utique minus foret periculum: quod amplius est in aliis, in quibus verendum, ne, in amplexibus praesertim & mammillarum contactibus, mentiatur libidinis iniquitas sibi.

35. Oculi causa delationis inde consurgens fieri possunt dupliciter,

Priora consensuum non libidinosa.

Oscula, quae fiunt causâ voluptatis sensibilis praecise ex mutuo contactu corporum nascentis, absque periculo proprio vel alieni ulterioris mali, damnantur à multis simpliciter tamquam libidinosa & mortalia. Sed rectius adhuc distinguunt alii, signanter Sylvius q. 154. art. 4. Concl. 4. ipsas delectationes; unam, quae oritur ex proportione cum organo tactus, quatenus scilicet est res lenis, mollis &c. alteram, quae non solum sensualis, sed etiam venerea est, & commotionem spirituum generationi deservientium adjunctam habet. Priori modo oscula (idem est de amplexibus) non sunt libidinosa, adeoque nec mortalia; unde & in his quae causâ honestae amicitiae fiunt, hujusmodi delectatio potest sentiri & approbari. Et de his loquitur Wiggers Tract. de Temperantia c. 3. dub. 12. n. 66. etsi non rectè pro ratione alleget parvitatem materiae, quae dari potest in materia luxuriae: talis enim delectatio non est luxuriosa. Aliàs namque contra id, quod ibidem fatetur, non posset in oculis amicitiae quis in illam, veluti luxuriosam, conferre. Sic solent matres, nutrices, ancillae cum magna suavitate & affectu osculari infantium molles carnes, etiam citra peccatum.

36. Secus est de posterioribus.

Oscula posterioris generis sunt libidinosa, & ex communi sententia mortalia. Quae maximè locum habet in oculis & amplexibus morosis ac fixis, utpote valde naturam excitantibus; ut alios scilicet modos taceam. Difficiliter tamen speculativè loquendo ostenditur gravis malitia in osculo obiter sed transeunter factò, ex quo non quaeratur, aut oriri nata sit delectatio venerea, nisi admodum levis; supposita (quam Doctores gravissimi tradunt) materiae levitate in genere luxuriae. De quo videri potest Arriaga d. 58. sect. 5.

37. Quid censendum de aspectibus praesertim inhonestis.

Ad aspectum & colloquia cum personis alterius sexus, quod attinet, non sunt grave peccatum, quando fiunt propter solam delectationem, quae oritur ex intuitu pulchrae personae, vel ex gestibus aut grato alloquio, neque ulla venerea voluptas intenditur aut sese immiscet: haec enim delectatio videtur magis spiritualis, & à carnalibus abstracta, quam quae ex oculis aut contactibus etiam partim honestae capi-

tur. Quamvis diligenter ab ejusmodi abstinendum sit: quia fragilitas humana magna est, actusque isti periculosi sunt, ac multos ad culpam mortalem ducunt. Aspectus autem partium inhonestarum personae alterius sexus censetur juxta Doctores impudicus, & regulariter mortalis, etsi praetendatur fieri non propter delectationem libidinofam, sed ex curiositate, aut praetextu stultae ac diabolicae mortificationis. Estque contra honestatem naturalem, ac urgentissimus stimulus ad libidinem, maximeque periculosus. Ceterum in praedicto turpi aspectu causâ curiositatis factò, Quidam hanc limitationem apponunt, nisi tam breviter fieret, ut non esset occasio magnae commotionis in corpore, vel nisi ratione aetatis planè puerilis aut senilis, aut frigidissimae complexionis abesset in aspiciènte omne periculum carnalis, sive commotionis, sive delectationis. His enim positis, aspectum, tamen ex se turpem, non esse mortalem probabiliter tradunt Sanchez, & Bonacina, ut inquit Sylvius q. 154. art. 4. conclus. 8. addens aspectus illos inter personas ejusdem sexus absente omni carnalitate ejusque periculo esse veniales, uti contingit interdum inter natantes: eò quod hujusmodi aspectus non videantur tam inhonesti aut ad libidinem provocantes. Quod magis apparet in aspectu propriae carnis ex levitate aut curiositate factò.

38.

Ad Turpiloquium quod spectat, ipsum, uti & cognitio rerum turpium, est per se indifferens: immo si fiat ad investigandam veritatem pro confessionibus vel concionibus, erit res bona. Idem est de scriptura, pictione, & auditione earum.

An sit quale peccatum sit Turpiloquium.

Colloquia verò lasciva facta ex levitate, sine ullo alio malo, sive periculo vel scandalo, non excedunt malitiam venialem: quamquam saepe sunt mortalia, dum astantibus datur occasio delectationis morosa, vel consensu in turpia. Si autem locutio fiat de rebus turpibus animo sese oblectandi rebus ipsis narratis & objectis, tamquam praesentibus imaginationi, erit peccatum mortale vel veniale, prout ipsa objecta narrata sunt mortalia vel venialia. Ratio est: quia tunc habetur delectatio morosa, quae est mortalis vel venialis juxta objectum, quo quis delectatur. Idem dicitur, si locutio fiat animo se vel alios excitandi ad turpia, etsi desit animus perficiendi. Ita Sanchez lib. 9. de Matrim. d. 46. num. 39. & alii. Hinc est, quod inter conjuges ejusmodi verba liceant, quia ipsi actus illis licent. Si denique locutio fiat de rebus turpibus ob voluptatem, quae praecise oritur ex narratione talium rerum absque ulteriori intentione mala, erit venialis juxta Lessium l. 4. c. 3. n. 63. Sanchez & alios. Ratio est: quia sicut delectatio quae percipitur de cognitione rerum turpium non est per se mortalis, ita nec

nec delectatio, quæ percipitur ex talium narratione.

39. *Quid confendum de tactibus in honestis.*
 Quod de aspectu pudendorum disparis sexus dictum est, æque aut à fortiori juxta Doctores censendum est, practicè præsertim, de tactu eorundem, utpote ex se inhonesto, qui nèpe fit sine rationabili causa, etsi non ex affectu libidinis. Quamvis videatur variis Doctores dari posse ad eò levis & subitaneus, ut absente, nec intentà venereâ delectatione, jocus seu curiositas non sit mortalis. Quod in tactu remoto seu mediato facilius videtur posse admitti. Inter personas autem ejusdem sexus, citra periculosa carnalis delectationis verosimile putat Sanchez lib. 9. de Matrim. d. 46. esse solum veniales prædictos tactus ex joco vel levitate factos. Quod etsi in iis, qui valde leviter & obiter fiunt, posset admitti, non tamen juxta Sylvium q. 154. art. 4. concl. 3. in fine, si levitas & jocus sit omnino deliberatus, ob nimiam turpitudinem & periculum. Saltem nemo non libidinosas tales fœditates admittit; & vix aut numquam sine libidine quæsitâ vel admisâ. Inter impuberes veneris expertes facili similes levitates contingunt sine culpa gravi. Etiam posset tactus, uti aspectus, inhonestus fieri ad eò ex improviso, ut sit nullum peccatum defectu voluntatis. Si quis denique se ipsum tangat in parte verenda, non quidem causâ delectationis venereæ, sed ex levitate aut curiositate, absente alio periculo (quod frequenter abest) censetur non esse gravis culpa.

40. *An constium hunc teneantur virgines causa mœdendi admittere.*

Denique advertit Lessius l. 4. c. 3. dub. 8. n. 60. ex Navarro, quod etsi juxta præmissa, aspectus & tactus causâ mœdendi in partibus secretioribus adhibitus liceat, tam in aspiciente & tangente, quam in aspectum & tactum admittente; nihilominus mulieres, præsertim virgines, non teneantur hunc mediandi modum à viris admittere: eò quod nemineatur tale genus curationis admittere, à quo magis abhorret, quam ab ipso morbo, aut etiâ morte; prout multæ pudicæ virgines malunt mortem aut mortem, quam à viris contingi. Deinde (addit Lessius) nemo tenetur admittere id, cui cõjunctum est periculum turpis motus, aut delectationis carnalis, immo ad heroicum castitatis gradum pertinet malle mori, quam permittere in se turpes imagines, aut se ipsum ullum libidinis. Ita ille.

QUÆSTIO IV.

De Abstinentia, Sobrietate, Vitiisque Oppofitis.

41. *Quid abstinentia.*
ABSTINENTIA (quæ interdum significat excellentiorem quemdam gradum temperantia in esculentis) hîc sumitur

pro ea temperantia specie, quæ moderatur cupiditates & delectationes esculentorum. Moderatio verò debita tunc servatur, quando esculenta sumuntur, prout valetudini, & præcipuè officiis mentis congruit. Et quidem singularis abstinentia ob fines altiores interdum est laudabilis exemplo Sanctorum, etsi valetudo & corporis robor interdum minuatur: in quo tamen discretio est necessaria.

42. *Quid sobrietas.*
 Sobrietas (quæ aliquando laxissime sumitur: aliquando pro virtute temperantia in communi, ut Sap. 8. & ad Tit. 2.) hîc accipitur pro ea temperantia specie, quæ moderatur cupiditates & delectationes poculentorum seu potus inebriare valentis. In qua quidem materia laudabile est servare mensuram, idemque speciale difficultatem habet ob passionem in hac materia vehementiorem. Quare excessus in potu non valente inebriare, v. g. aquâ saccaratâ, opponitur abstinentia, non sobrietati, ut opponunt Doctores; eò quod hujusmodi potus afficiat appetitum, sicut esculenta strictè dicta. Estque virtus sobrietatis multum commendabilis, præsertim Rectoribus & Judicibus, ac viris Ecclesiasticis, quorum functiones vigilem semper rationem, mentemque serenam exigunt. Quod pluribus stabilire, supervacaneum foret.

43. *Quis vitis hîc Oppofita.*
 Omnis autem vitis per defectum oppositis (quæ rarissima sunt, & nomine stuporis seu insensibilitatis quasi. i. tractatae comprehendi possunt) agendum restat de oppositis per excessum. Unum porò oppositum abstinentia consistit in eo, quod per ipsum excedatur in appetitione & usu esculentorum, & solet specialiter appellari gula; alterum, Sobrietati oppositum, consistit in eo, quod per illud excedatur in appetitione & usu potus inebriativi; & continetur etiam generali nomine gula, prout ipsa solet numerari inter vitia capitalia: specialiter autem vocatur ebrietas, tunc maximè & ordinariè, quando ex inordinata potus appetitione proceditur usque ad violentam privationem usus rationis.

44. *Gula vitium capitale variis præsertim luxuriam, gignit.*
 Est itaque vitium gula, præsertim generatim sumptum, juxta Gregorium 31. Moral. c. 17. aliàs 31. capitale peccatum. Cujus hæc numerantur ibidem filia: Mentis hebetudo, Incepta læticia, Scurrilitas, Multiloquium seu garrulitas; & Immunditiam corporis quoad vomitus & facta excrementa, tum insuper mentis, quam saturnitas generat. Nam etiam (quæ sacre Litteræ docent, & Patres passim inculcant) vitia carnis ex nimio ventris cultu nascuntur; ad eò ut præ dispositione membrorum corporis, ventris scilicet & verendorum, sit similis ordo vitiorum, ut insinuat Gregorius supra. Unde gravi frequenter periculo ex sensu Patrum, ad stipulante experientia, exponitur